

ВІННИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної роботи
Світлана НАГОРНЯК

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Інституту
Протокол № «1» від 31.08.2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК5. Цивільний захист

(код і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти

галузь знань

спеціальність

освітньо-професійна програма

компонент освітньо-професійної програми

Мова викладання

Другий (магістерський) рівень

07 «Управління та адміністрування»

073 Менеджмент

«Менеджмент»

нормативна

українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Цивільний захист» для здобувачів другого (магістерського) рівня за спеціальністю *073 Менеджмент*.

Освітньо-професійна програма: Менеджмент

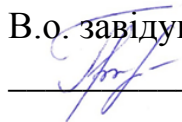
Мова навчання: українська

Розробник: Захар ВІТЕНКО, к.і.н., доцент кафедри права.

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін

Протокол від «31» серпня 2022 р. № 1

В.о. завідувача кафедри гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін

 к.е.н., Тетяна ГРИНЧУК

«31» серпня 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>07 Управління та адміністрування</u>	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: <u>073 Менеджмент</u>	Рік підготовки:	
		перший	
		Семестр	
		перший	
Загальна кількість годин – 90	Другий (магістерський) рівень	12 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	2 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		ПМК 2 год.	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи та індивідуальної роботи % становить:

для денної форми навчання – 33,3 %

для заочної форми навчання – 11,1%.

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

2.1. *Вивчення цивільного захисту здійснюється з метою* набуття знань та умінь щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного походження і запровадження заходів щодо зменшення збитків та витрат у разі аварій, катастроф, вибухів, великих пожеж та стихійного лиха.

2.2. *Основними завданнями вивчення дисципліни «Цивільний захист» є:*

засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС побудови моделей їхнього розвитку;

визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС;

захист персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС; локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

2.3. Компетентності

2.3.1. Загальні компетентності:

ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

2.3.2. Спеціальні компетентності:

СК2. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими організація визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани.

СК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації.

СК9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.

2.4. Програмні результати навчання

ПРН1. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.

ПРН2. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтувати методи їх вирішення.

ПРН6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність.

ПРН10. Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Роль і місце цивільного захисту в державній системі захисту населення. Кодекс цивільного захисту України.

Правові та організаційні основи та принципи цивільного захисту. Основи державної політики у сфері ЦЗ. Система Цивільного захисту України як система загальнодержавних засобів по захисту населення, територій від небезпек природного, техногенного або військового походження. Організація єдиної державної системи (ЕДС) цивільного захисту по попередженню і ліквідації НС техногенного і природного походження. Головні завдання та структура системи цивільного захисту. Органи управління ЄСЦЗ та їх функції. Сили цивільного захисту. Режими функціонування Єдиної державної системи цивільного захисту. Організація цивільного захисту на об'єкті господарської діяльності (ОГД). Заходи на ОГД у сфері ЦЗ. Основні заходи у сфері ЦЗ.

Основні положення міжнародного права з питань захисту людей. Закон і положення про цивільну оборону України. Основні положення "Кодексу цивільного захисту України".

Тема 2. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС.

Комплекс наукових, технічних, технологічних, організаційних та інших засобів, які забезпечують систематичне спостереження, контроль і передбачення небезпечних процесів та явищ природи, техносфери, зовнішніх дестабілізуючих факторів (збройних конфліктів, терористичних актів тощо), які є джерелами надзвичайних ситуацій, а також динаміки розвитку ситуацій, визначення їх

«масштабів» з метою вирішення завдань щодо запобігання і організації ліквідації лиха.

Діяльність з моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

Транспортні аварії, пожежі (вибухи), Аварії з викидом (загрозою викиду) СДОР і БНР, аварії з викидом (загрозою викиду) РР. Фактори ураження джерел надзвичайних техногенних ситуацій за генезисом. Визначення НС та їх класифікація.

Тема 3. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації. Організаційна структура сил цивільного захисту України.

Структура і завдання Єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації. Основними завданнями ЄДС ЦЗ. Організаційна структура сил ЦЗ України. Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту. Структура оперативно-рятувальної служби цивільного захисту України та зони відповідальності. Спеціалізовані професійні аварійно-рятувальні служби, діяльність яких пов'язана з організацією та проведенням гірничорятувальних робіт. Повноваження оперативно-рятувальної служби ЦЗ. Добровільні формування ЦЗ.

Тема 4. Планування заходів цивільного захисту.

Структурно-функціональна модель протидії НС (попереджувальна, компенсаційна, комплексна тощо). Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків ізменшення масштабів НС. Вимоги до складу, змісту та форми плануючої документації.

Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на ПНО та пом'якшення їхніх наслідків. Вимоги до складання та змісту аналітичної і оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій.

Нормативно-методичні документи із створення і управління діяльністю спеціалізованих служб та (або) функціональних підсистем Єдиної державної системи цивільного захисту в залежності від профільного напрямку ВНЗ.

Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу ОГ до дій у НС, організація і проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань з відпрацювання заходів за планами реагування на НС, локалізації та ліквідації аварій.

Методика розробки планів по попередженню НС. Комплекс організаційних і інженерно-технічних заходів по відвертанню і мінімізації наслідків НС природного характеру.

Методика розробки планів по попередженню ЧС. Комплекс організаційних і інженерно-технічних заходів по відвертанню і мінімізації наслідків ЧС природного характеру. Особливості планування дій персоналу по локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій і пом'якшення їх наслідків. Вимоги до складання і змісту аналітичної і оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій.

Методика планування заходів по фізичному, функціонального і комбінованого захисту персоналу, а також ліквідації наслідків НС на основі прогнозу варіантів (сценаріїв) розвитку обстановки, аналізу власних і ресурсів третіх сторін по реагуванню на НС і ліквідації їх наслідків з урахуванням режиму функціонування системи.

Тема 5. Характеристика осередків ураження в умовах НС воєнного характеру.

Класифікація вибухо-пожежонебезпечних зон. Характеристика ступенів руйнування. Визначення категорій приміщень, будинків і споруд за вибухо-пожежною та пожежною небезпекою. Визначення ступеню їхньої вогнестійкості. Оцінка масштабу і характеру (виду) пожежі, прогнозування її розвитку, швидкості та напрямку поширення, площі зон задимлення і часу зберігання диму. Противибуховий та протипожежний захист ОГ, основні заходи захисту від техногенних вибухів та пожеж. Засоби усунення пожеж: стаціонарні, ручні та пересувні. Вимоги пожежної безпеки до шляхів евакуації. Планування дій персоналу підприємств та організацій при пожежах. Методика розрахунку необхідного часу на евакуацію людей із приміщень різного призначення, у яких виникає пожежа.

Тема 6. . Характеристика осередків ураження в умовах НС техногенного та природного характеру.

Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Визначення параметрів зон забруднення радіоактивними (РР) та небезпечними хімічними речовинами (НХР) під час аварійного прогнозування можливої обстановки за відповідними таблицями (класу стійкості атмосфери, напряму розповсюдження хмари, потужності рівня радіації, доз опромінення людей, приведеної величини часу початку і тривалості опромінення, довжини та ширини зон забруднення (для РР) та площі зони, глибини, часу підходу хмари забрудненого повітря до ОГ (для НХР), тривалості дії ураження РР, НХР. Порядок нанесення зон радіоактивного та хімічного забруднення на картографічну схему (план, карту).

Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на ОГ та АТО. Визначення комплексу заходів захисту персоналу і матеріальних цінностей ОГ та АТО у разі виникнення аварії на радіаційно чи хімічно небезпечному об'єкті. Протирадіаційний захист (термінові, невідкладні, довгострокові контрзаходи) в умовах радіаційної аварії, критерії для прийняття рішення щодо їхнього запровадження. Типові режими радіаційного захисту і функціонування ОГ в умовах радіоактивного забруднення місцевості.

Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку.

Тема 7. Оцінка обстановки.

Характеристика зон небезпечних геологічних процесів і явищ. Визначення показників, що характеризують ушкодження будівель, споруд та обсяги завалів у зонах НС, спричинених природними чинниками фізичного походження. Інженерна підготовка зсувних та зсувонебезпечних територій.

Характеристика зон затоплень, які виникають під час руйнування підпірних споруд (греблі) водосховищ. Визначення параметрів, характеру руху хвилі прориву при повному руйнуванні підпірних споруд водосховища. Розрахунок хвилі прориву при частковому руйнуванні греблі. Порядок нанесення на карту ділянки затоплення місцевості.

Заходи з мінімізації небезпечних наслідків, які запроваджуються завчасно та у разі загрози затоплення. Заходи щодо захисту населення при катастрофічних затопленнях.

Порядок розрахунку збитків за типами НС. Розрахунок загального обсягу збитків. Методика оцінки збитків від наслідків НС за основними його видами.

Тема 8. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.

Фінансування заходів з ліквідації наслідків НС, відшкодування збитків постраждалим. Страховий механізм відшкодування збитків від НС. Порядок надання фінансової допомоги та схема опрацювання звернень щодо виділення коштів з резервного фонду державного бюджету.

Поняття державного резерву, його склад, призначення. Єдина система державного резерву України. Бюджетні та позабюджетні джерела формування резервного фонду. Утримання і розвиток системи державного резерву. Фінансування операцій, пов'язаних з накопиченням (приростом), поновленням матеріальних цінностей державного резерву. Норми резервування та фінансування системи державного резерву на випадок НС.

Використання матеріальних ресурсів з державного, оперативного, регіонального та місцевого резерву.

Забезпечення цільових видів страхування. Порядок створення страхових і резервних фондів, запасів матеріальних засобів, а також незнижуваних ресурсів продуктів харчування та непродовольчих товарів першочергового вжитку, необхідних для реагування на надзвичайні ситуації.

Координація організації торгівлі продуктами харчування і товарами першочергового вжитку для постраждалого населення.

Тема 9. Основні способи і принципи захисту населення в умовах НС.

Економіка катастроф. Ранжування регіонів за ступенем потреби в інвестиційних ресурсах на запобігання та ліквідацію наслідків НС. Домінантні показники під час вибору регіону інвестування.

Структура бізнес-плану інвестиційного проекту. Основні положення пропонованого проекту. Аналіз соціально-економічного стану та потенційних небезпек техногенного та природного характеру регіону (підприємства). Необхідність розробки програми. Сутність пропонованого проекту, планнауково-дослідних робіт та реалізації програми. Організаційний план. Планздійснення маркетингових досліджень. Фінансовий план. Цикл інвестиційного проекту, його фази та стадії.

Вибір ефективного заходу (проекту) за сукупністю економічних та екологічних показників. Економічний ефект від застосування заходів захисту населенні і територій від НС та його розрахунок. Визначення та розрахунок терміну окупності проекту.

Тема 10. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт (РіНР) в умовах надзвичайних ситуацій.

Мета і зміст РіНР. Сили і засоби для проведення РіНР. Сили і засоби для проведення РіНР. Організація і особливість проведення РіНР в районах аварій, катастроф, стихійних лих. Знезараження (деактивація, дегазація, дезінфекція). Порядок проведення дезактивації. Дезактивуючі речовини. Дегазація та порядок її проведення. Дегазуючі речовини. Дезінфекція та порядок її проведення. Санітарна обробка. Повна санітарна обробка.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	сем	інд	с.р.		л	п	сем	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальна підготовка												
Тема 1. Роль і місце цивільного захисту в державній системі захисту населення. Кодекс цивільного захисту України.	8	2				6	12	2	2			8
Тема 2. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС.	10	2	2			6	8					8

Тема 3. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації. Організаційна структура сил цивільного захисту України.	8		2			6	10	2				8
Тема 4. Планування заходів цивільного захисту.	8		2			6	8					8
Тема 5. Характеристика осередків ураження в умовах НС воєнного характеру.	10	2	2			6	8					8
Тема 6. Характеристика осередків ураження в умовах НС техногенного та природного характеру.	8		2			6	10	2				8
Тема 7. Оцінка обстановки	8	2				6	8					8
Тема 8. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	10	2	2			6	8					8
Тема 9. Основні способи і принципи захисту населення в умовах НС.	8		2			6	8					8
Тема 10. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт (РіНР) в умовах надзвичайних ситуацій.	10	2	2			6	8					8
ПМК	2						2					
Усього годин	90	12	16			60	90	6	2			80

5. Теми лекційних занять

№ з/п	№ заняття	Назва теми	Кількість годин	
			денна	заочна
1	1	Тема 1. Роль і місце цивільного захисту в державній системі захисту населення. Кодекс цивільного захисту України.	2	2
2	2	Тема 2. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС.	2	
3	4	Тема 5. Характеристика осередків ураження в умовах НС воєнного характеру.	2	2
4	6	Тема 7. Оцінка обстановки.	2	6
5	8	Тема 8. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	2	
6	10	Тема 10. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт (РіНР) в умовах надзвичайних ситуацій.	2	
Разом			12	6

6. Теми практичних занять

№ з/п	№ заняття	Назва теми	Кількість годин	
			денна	заочна
1	3	Тема 2. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС. <i>Тема практичного заняття 1.</i> Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного забруднення.	2	2
2	5	Тема 3. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації. Організаційна структура сил цивільного захисту України. <i>Тема практичного заняття 2.</i> Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах хімічного забруднення.	2	
3	7	Тема 4. Планування заходів цивільного захисту. <i>Тема практичного заняття 3.</i> Засоби індивідуального захисту (органів дихання, шкіри, медичні засоби захисту).	2	
4	9	Тема 5. Характеристика осередків ураження в умовах НС воєнного характеру. <i>Тема практичного заняття 4.</i> Прилади радіаційної, хімічної розвідки та дозиметричного контролю).	2	

5	11	Тема 6. Характеристика осередків ураження в умовах НС техногенного та природного характеру. <i>Тема практичного заняття 5. Методи розрахунку зон ураження від пожеж та інженерний і протипожежний захист об'єктів господарювання.</i>	2	
6	12	Тема 8. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного Захисту. <i>Тема практичного заняття 6. Захисні споруди сил ЦЗ та вимоги, що висуваються до них.</i>	2	
7	13	Тема 9. Основні способи і принципи захисту населення в умовах НС. <i>Тема практичного заняття 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту.</i>	2	
8	14	Тема 10. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт (РiНР) в умовах надзвичайних ситуацій. <i>Тема практичного заняття 8. Захист населення від вибухонебезпечних предметів.</i>	2	
Разом			16	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Роль і місце цивільного захисту в державній системі захисту населення. Кодекс цивільного захисту України.	6	8
2	Тема 2. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС.	6	8
3	Тема 3. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації. Організаційна структура сил цивільного захисту України.	6	8
4	Тема 4. Планування заходів цивільного захисту.	6	8
5	Тема 5. Характеристика осередків ураження в умовах НС воєнного характеру.	6	8
6	Тема 6. Характеристика осередків ураження в умовах НС техногенного та природного характеру.	6	8
7	Тема 7. Оцінка обстановки	6	8
8	Тема 8. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного Захисту.	6	8
9	Тема 9. Основні способи і принципи захисту населення в умовах НС.	6	8
10	Тема 10. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах надзвичайних ситуацій.	6	8
Разом		60	80

8. Індивідуальні завдання (навчальним планом не передбачено)

9. Методи навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання різних методів та технологій викладання і навчання.

- **словесні методи** (лекція, навчальна дискусія);
- **практичні методи** (виконання вправ та завдань з метою формування навиків і вмінь);
- **наочні методи** (мультимедійна презентація);
- **контрольні** (тестування, екзамен).

10. Критерії та методи оцінювання

Оцінка за шкалами ECTS, стобаловою, розширеною	Критерії оцінювання	Рівень досягнень студента
А 90-100 балів ВІДМІННО	Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні; комплексом знань та вмінь, який характеризується системністю. Вільно викладає зміст питань освітнього компонента, розуміє його значення для професійної підготовки.	ВИСОКИЙ
В 82-89 балів ДУЖЕ ДОБРЕ	Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні. Студент володіє комплексом знань та вмінь, який є частково-впорядкованим. У процесі застосування знань студент спроможний вибрати необхідний елемент комплексу знань та вмінь.	ВИСОКИЙ
С 74-81 балів ДОБРЕ	Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на підвищеному рівні, може усвідомлено застосовувати знання та вміння для висвітлення суті питання. Комплекс знань частково-структурований. Знання застосовуються переважно у знайомих ситуаціях.	ДОСТАТНІЙ

D 64-73 балів ДОБРЕ	Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на середньому рівні, може проілюструвати власними прикладами відповідь на питання, частково усвідомлює специфіку навчальних ситуацій тощо, має знання про способи розв'язування типових ситуацій . Однак процес самостійного розв'язування ситуацій потребує опори на зразок.	ЗАДОВІЛЬНИЙ
E 60-63 балів ДОСТАТНЬО	Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компоненту на середньому рівні. Має уявлення про специфіку навчальних ситуацій. Виконання дій при роз'ясненні задач, ситуацій частково усвідомлюється, здійснюється частково правильно.	НИЗЬКИЙ
Fx 35-59 балів НЕЗАДОВІЛЬНО	Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст основних розділів. Виконання окремих дій відбувається не усвідомлено, однак переважно правильно, навчально-пізнавальна активність мотивується ситуативно-прагматичним інтересом.	НЕЗАДОВІЛЬНО
F 0-34 балів НЕПРИЙНЯТО	Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст окремих розділів.	

Поточний контроль відбувається на практичних заняттях, реалізується такими методами: усного і письмового опитування, тестування, вирішення ситуаційних завдань.

Поточний контроль виконання самостійної роботи здійснюється за усіма темами.

Модульний контроль у вигляді тестування.

Методи підсумкового оцінювання: екзамен.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота					Поточний модульний контроль	Поточне тестування та самостійна робота					Підсумковий модульний контроль	Сума	Екзамен	Загальна кількість балів
T1	T2	T3	T4	T5		T6	T7	T8	T9	T10				
4	4	4	4	4	10	4	4	4	4	4	10	60	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого заліку, екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для недиференційованого заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література

Базова

1. Варивода К. С., Горденко С. І. Цивільний захист : підручник. Переяслав., 2020. – 596 с.
2. Закон України „Основи законодавства України про охорону здоров’я“, 1992;
3. Закон України „Про правовий режим надзвичайного стану“, 2000;
4. Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI від 02.10.2012.
5. Наказ МВС України «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій» від 06.08.2018 № 658
6. Наказ МВС України «Про затвердження Методики планування заходів з евакуації» від 10.07.2017 № 579 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 01 серпня 2017 р. за № 938/30806)
7. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації» від 26.12.2014 № 1406
8. Організаційні та правові аспекти забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури України : аналіт. доп. / [Бобро Д. Г., Іванюта С. П., 13 Кондратов С. І., Суходоля О. М.] / за заг. ред. О. М, Суходолі. – К. : НІСД, 2019. – 224 с
9. Охорона праці та цивільний захист : підручник / За ред. О. Г. Левченка. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 420 с.

Допоміжна

10. Безпека людини у сучасних умовах : монографія / В. В. Березуцький та ін. Харків., 2018. – 208 с.
11. Цивільний захист у схемах : навч. посіб. / А. О. Собакарь, Д. Г. Казначеев, В. Д. Поливанюк, О. І. Бойко. Дніпро., 2018. – 142 с.
12. Несенюк Л. Савченко О. Методи оцінювання ефективності функціонування систем протипожежного захисту / Л. Несенюк, О Савченко // Науковий вісник: Цивільний захист та пожежна безпека - N 2(14) – 2022 – С.134 -143.

Інформаційні ресурси

13. Офіційне Інтернет-представництво Президента України
<http://www.president.gov.ua/>.
14. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>.
15. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
16. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>.
17. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
18. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
19. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>.
20. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>.